

Φιλική Εταιρεία

Η Φιλική Εταιρεία ήταν η σημαντικότερη

από τις μυστικές οργανώσεις που σχηματίστηκαν για την προετοιμασία επανάστασης για την απελευθέρωση των Ελλήνων από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.

Ιδρύθηκε το **1814** στην Οδησό, και σύμφωνα με τους παλαιότερους ιστορικούς, από τον Εμμανουήλ Ξάνθο, τον Νικόλαο Σκουφά και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ.

Τέταρτο μέλος της, μυήθηκε ο Αντώνιο Κομιζόπουλος. Πιθανό να ήταν ο Νικόλαος Γαλάτης τρίτο ή πέμπτο μέλος της Εταιρείας.

Επίσης από τα πρώτα μέλη που μυήθηκαν ήταν και ο Παναγιώτης Αναγνωστόπουλος (και μάλιστα κατά ορισμένες πηγές υπήρξε συνιδρυτής, πριν τον Ξάνθο που μυήθηκε αργότερα).

Οι Φιλικοί αφού μούνταν στην Εταιρεία έδιναν όρκο πίστης και επικοινωνούσαν με κώδικες, ψευδώνυμα και συνθηματικές λέξεις. «Ο μυστικός χαρακτήρας της εξηγεί εν μέρει τον περιορισμένο και αμφίσημο χαρακτήρα των τεκμηρίων που άφησε πίσω της.» Η Εταιρεία, αφενός λόγω του κυρίαρχου τότε στην Ευρώπη απολυταρχικού πνεύματος και αφετέρου λόγω των ελεγκτικών μέτρων που φρόντιζαν να λαμβάνουν οι οθωμανικές Αρχές, είχε στην αρχική φάση της λειτουργίας της ένα σχετικά μικρό αριθμό μελών (προπάντων, εμπόρους), ενώ δεν κατάφερε να αποκτήσει βαθιές ρίζες στα μείζονος σημασίας εμπορικά και πνευματικά κέντρα του ελληνισμού (η δράση της περιορίστηκε κυρίως στη Ρωσία και στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες).

Προδρομικές μυστικές οργανώσεις

- Της Επανάστασης του 1821, είχαν προηγηθεί αρκετές άλλες τοπικές εξεγέρσεις, με έναρξη ήδη από τον 15ο αιώνα και με τελευταία αυτή του Νικοτσάρα στη Βόρεια Ελλάδα. Μεγάλη ώθηση στην υπάρχουσα επιθυμία για ελευθερία έδωσαν από τον 18ο αιώνα ο Ευρωπαϊκός Διαφωτισμός και η Γαλλική Επανάσταση. Από ανθρώπους με μόρφωση που ζούσαν σε πόλεις της Ευρώπης, της Βλαχίας και της Ρωσίας τέθηκαν οι βάσεις της Φιλικής Εταιρείας. Το 1809 ιδρύεται στο Παρίσι το Ελληνόγλωσσον Ξενοδοχείον από τον Θεσσαλονικέα λόγιο Γρηγόριο Ζαλύκη. Συγκροτείται τυπικά ως εταιρεία μελέτης του αρχαιοελληνικού πολιτισμού, στην ουσία όμως σκοπός είναι η απελευθέρωση της Ελλάδας και προς αυτήν την κατεύθυνση γίνονται όλες οι κινήσεις. Για την παράνομη δράση της η οργάνωση υιοθετεί τους κανόνες των Καρμπονάρων και των Ελευθεροτεκτόνων, ενώ τα μέλη της δεσμεύονται με όρκο και φέρουν ως αναγνωριστικό ένα χρυσό δακτυλίδι με τα αρχικά Φ.Ε.Δ.Α. (Φιλικός Ελληνικός Δεσμός Άλυτος). Από το 1815, όμως, άρχισε να παρακμάζει, καθώς η συντριβή του Ναπολέοντα έσβησε όποια όνειρα είχαν να τους βοηθήσει.
- Μια δεύτερη προσπάθεια ξεκίνησε στην Αθήνα, με την έμμεση υποστήριξη της Αγγλίας, το 1813. Ιδρύθηκε τότε η «Φιλόμουσος Εταιρεία», με κεντρικό σκοπό την καλλιέργεια του ελληνικού πνεύματος των νέων, την έκδοση βιβλίων, τη βοήθεια φτωχών σπουδαστών κ.λπ. Μόνο που αυτή η οργάνωση ποτέ δεν απέκτησε λαϊκό έρεισμα, καθώς κινείτο σε κύκλους λογίων και διπλωματών.
- Άλλη παρόμοια μυστική οργάνωση ήταν η "Εταιρεία του Φοίνικος" στην οποία ανήκαν αρχικά οι Σκουφάς και Ξάνθος. Κατά μία άποψη μάλιστα από αυτή προήλθε η Φιλική Εταιρεία.

Ίδρυση Φιλικής εταιρίας

- Στα πλαίσια του διακαούς πόθου για αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και με σαφή την επίδραση των μυστικών εταιρειών της Ευρώπης, συναντιούνται το 1814 στην Οδησό τρεις Έλληνες και αποφασίζουν τη σύσταση μιας αυστηρά συνωμοτικής οργάνωσης, η οποία θα προετοίμαζε τον ξεσηκωμό όλων των Ελλήνων. Συμβολικά είχε οριστεί η 14η Σεπτεμβρίου, επέτειος της Ύψωσης του Τιμίου Σταυρού, ως ημέρα ίδρυσης της. Πρόκειται για τον Νικόλαο Σκουφά, 35 χρόνων, από το Κομπότι της Άρτας, τον Εμμανουήλ Ξάνθο, 42 χρόνων, από την Πάτμο και τον Αθανάσιο Τσακάλωφ, 26 χρόνων, από τα Γιάννενα. Και οι τρεις έχουν ήδη γίνει κοινωνοί των επαναστατικών ιδεών και του εταιρισμού. Ο Ξάνθος είχε μνηθεί σε τεκτονική Στοά της Λευκάδας («Εταιρεία των Ελεύθερων Κτιστών», της Αγίας Μαύρας), ενώ ο Τσακάλωφ είχε υπάρξει ιδρυτικό μέλος μιας *Φιλανθρωπικου Εταιρείας* και γνώριζε την οργάνωση του Ελληνόγλωσσου Ξενοδοχείου.

- Το έμβλημα της Φ.Ε

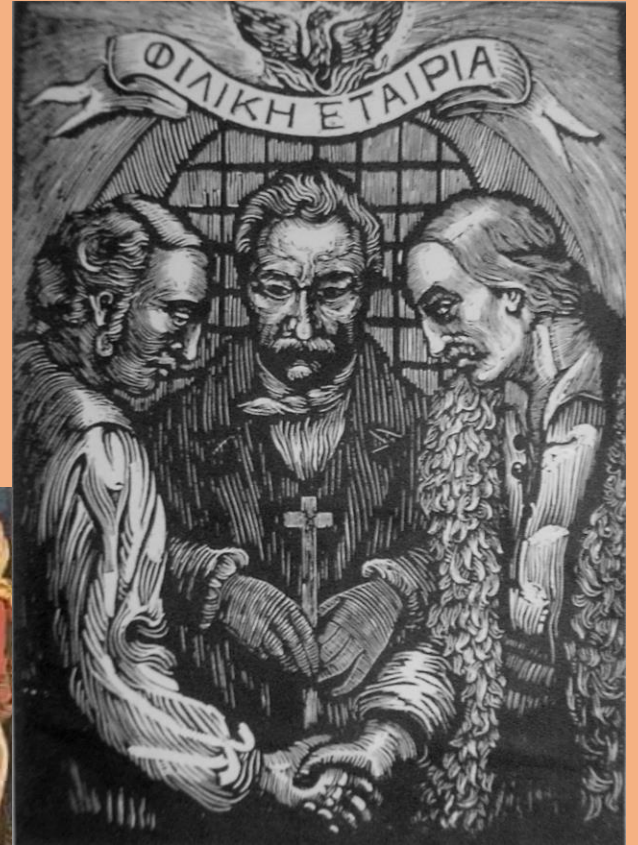

Σκοπός Ίδρυσης Φιλικής εταιρίας

- Σκοπός της Φιλικής Εταιρείας ήταν η γενική επανάσταση των Ελλήνων και η προετοιμασία του ένοπλου αγώνα των Ελλήνων για ανεξαρτησία. Ο ίδιος ο Ξάνθος, σημείωσε στα «Απομνημονεύματά» του: ..δια να ενεργήσωσι μόνοι των ό,τι ματαίως από πολλού χρόνου ήλπιζον από την φιλανθρωπία των χριστιανών βασιλέων».
- Η πορεία ανάπτυξης της Φιλικής είναι εντυπωσιακή. Το διάστημα 1814-1816 τα μέλη της αριθμούν περίπου 20. Ως τα μέσα του 1817 αναπτύσσεται κυρίως μεταξύ των Ελλήνων της Ρωσίας και της Μολδοβλαχίας, αλλά και πάλι τα μέλη της δεν υπερβαίνουν τα 30. Όμως, από το 1818 σημειώνονται αθρόες μνήσεις. Κατά το 1820 εξαπλώνεται σε όλες σχεδόν τις περιοχές της Ελλάδας και τις περισσότερες ελληνικές παροικίες του εξωτερικού. Χιλιάδες υπολογίζονται οι μνημένοι, μολονότι είναι γνωστά μόνο 1096 ονόματα. Τους πρώτους μήνες του 1821 τα μέλη της αριθμούν δεκάδες χιλιάδες. Η οργάνωση είχε υπερβεί τα ίδια της τα όρια.

1814

Η ΑΓΝΩΣΤΗ ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΜΗΧΑΝΗ ΧΡΟΝΟΥ

Ξάνθος

Σκουφάς

Τσακάλωφ

Η πορεία προς την Επανάσταση

- Το 1818 η έδρα της Φιλικής μεταφέρθηκε από την Οδησό στην Κωνσταντινούπολη, δηλαδή στην καρδιά της Οθωμανικής εξουσίας, κάτι που πιστοποιούσε «την αυτοπεποίθηση των Φιλικών στις συνομωτικές οργανωτικές τους ικανότητες» ενώ ο θάνατος του Σκουφά ήταν σοβαρή απώλεια. Με αφορμή αυτό το γεγονός και με δεδομένη τη ραγδαία εξάπλωσή της, οι υπόλοιποι από τους ιδρυτές επιχείρησαν να βρουν μια μεγάλη προσωπικότητα να αναλάβει τα ηνία, θέλοντας να της προσδώσουν μεγαλύτερο κύρος και αίγλη. Στις αρχές του 1818 έγινε μια συνάντηση με τον Ιωάννη Καποδίστρια ο οποίος όχι μόνον αρνήθηκε, αλλά αργότερα έγραψε πως θεωρούσε ότι οι Φιλικοί ήταν υπαίτιοι για τον όλεθρο που προμηνυόταν στην Ελλάδα. Τελικά, μετά από αρκετές επαφές, τον Απρίλιο του 1820 ανέλαβε την αρχηγία της Φιλικής Εταιρείας ο Αλέξανδρος Υψηλάντης.

Ιωάννης Καποδίστριας

Αλέξανδρος Υψηλάντης

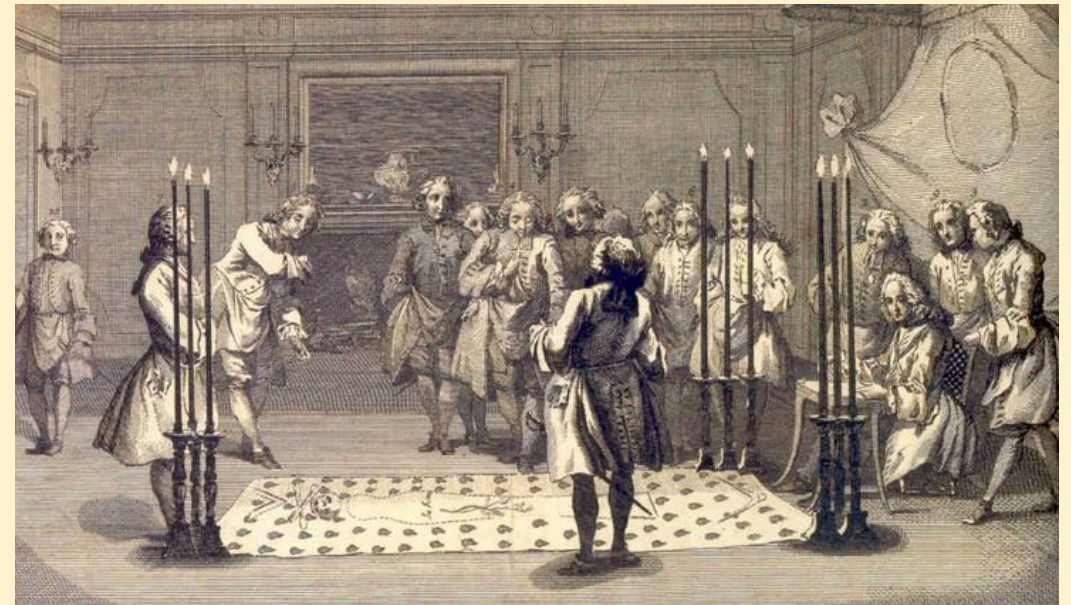

σχεδιάγραμμα

Πώς έμπαινε κάποιος στην Φιλική Εταιρεία;

- **Η διαδικασία μύησης:** Ο υποψήφιος έφερνε ένα μικρό κίτρινο κεριά που του είχε ζητηθεί από πριν και πήγαιναν σ' ένα ασφαλές σπίτι. Εκεί ο μνητής έπαιρνε ένα εικόνισμα και το έστηνε στο τραπέζι. Μπροστά από το εικόνισμα άναβαν το κεριά. Μέσα στην επιβλητική ατμόσφαιρα του μισοσκοτάδου ο μνητής τον ρωτούσε με επισημότητα για τελευταία φορά:
- «Μήπως δεν στοχάζεσαι τον εαυτόν σου εις αρκετήν δύναμην; Έχεις ακόμη καιρό να παραιτηθείς.. Από τον δεσμόν όπου εμβαίνεις μόνον ο θάνατος θα ημπορεί να σε λυτρώσει! Σε ολίγον κάθε μεταμέλειά σου θα είναι ασυγχώρητος!»...
- **Ο όρκος:**

Η δομή των Φιλικών

- Μετά το 1818 η Εταιρία μετέφερε την έδρα της στην καρδιά της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, την Κωνσταντινούπολη. Εκεί οργάνωσαν συστηματικότερα τον τρόπο μύησης και όρισαν επτά βαθμούς. Κατώτεροι ήταν οι βλάμηδες (αδελφοποιτοί) για τους άσημους και αγράμματους χωρικούς, έπειτα οι συστημένοι για τους μικρής τάξεως ομογενείς, οι ιερείς και ποιμένες (για τους εκλεκτότερους και μορφωμένους), οι αρχιποιμένες, οι αφιερωμένοι και οι αρχηγοί των αφιερωμένων.
- Η μύηση των συστημένων και ιδίως των ιερέων που είχαν έπειτα την ευθύνη για νέες μυήσεις γινόταν με τρόπο τελετουργικό. Αφού προετοιμαζόταν με τρεις μυστικές συναντήσεις ο υποψήφιος και αναλογιζόταν τις ευθύνες που αναλαμβάνει, έδινε επίσημα τον όρκο. Ο ιερέας τέλος, έδινε το μεγάλο όρκο.
- Στο 1820 η εταιρία είχε τόσο πολύ διαδοθεί, ώστε υπήρχε κίνδυνος να πληροφορηθούν τα πάντα οι Τούρκοι. Οι απαιτήσεις των οπλαρχηγών για αποστολή χρημάτων, εφοδίων και όπλων αυξήθηκαν, όπως και οι πιέσεις για την αποκάλυψη του μυστικού της Αρχής. Οι Φιλικοί αποφάσισαν τότε να προβάλουν κάποιον που θα δικαίωνε τις ελπίδες των Ελλήνων στη ρωσική βοήθεια. Έστειλαν στην Πετρούπολη τον Ξάνθο να δώσει την αρχηγία στον Καποδίστρια. Όταν όμως εκείνος αρνήθηκε ο Ξάνθος στράφηκε προς τον υπασπιστή του Τσάρου, πρίγκηπα Αλέξανδρο Υψηλάντη. Ο Υψηλάντης δέχτηκε να παρουσιαστεί σαν Γενικός Επίτροπος της Αρχής και να αρχίσει την επανάσταση.

Ηγεσία

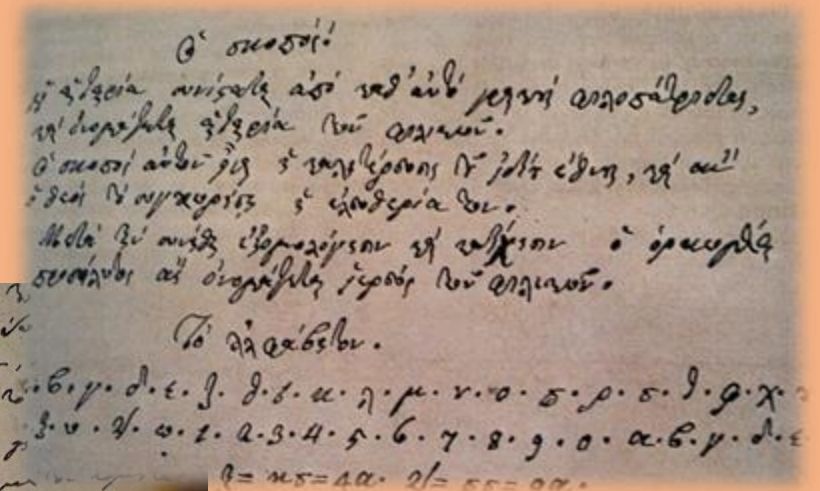
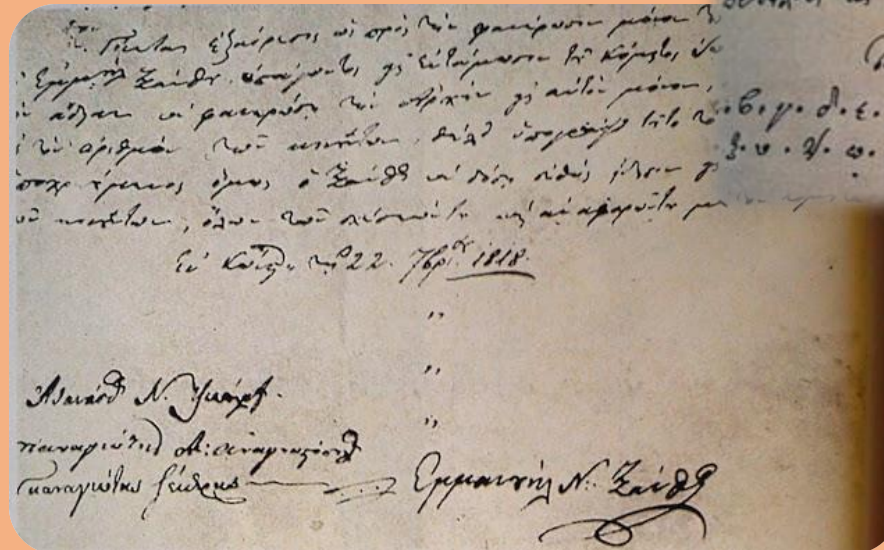
- Οπωσδήποτε εισηγητής στην ίδρυση της Φ.Ε. ήταν ο Τσακάλωφ, και αυτό φαίνεται από το προβάδισμα που του έδωσαν οι δύο άλλοι στο ιδρυτικό. Και οι τρεις πήραν το διακριτικό Α, ως πρωτεργάτες. Το Α δόθηκε σε τέσσερα ακόμα μέλη αργότερα. Πλάι στο Α ο καθένας πήρε και ένα δεύτερο γράμμα διακριτικό και μυστικό: ο Τσακάλωφ το Β, ο Σκουφάς το Γ και ο Ξάνθος το Δ. Έτσι ο Τσακάλωφ έγινε ΑΒ, ο Σκουφάς ΑΓ και ο Ξάνθος ΑΔ. Καθιερώθηκαν επίσης η κρυπτογραφική χρήση του αλφαβήτου, επίθετα, γράμματα ή αριθμοί που αντιστοιχούσαν σε επώνυμα ή τοπωνύμια. πχ Καλός: Αλέξανδρος Υψηλάντης, Αρμόδιος: Παπαφλέσσας, 1:Ελλάδα, 4:Αθήνα, 94:Βερολίνο κ.ά.) Υιοθετήθηκαν σύμβολα, πολύπλοκη ιεραρχία και συστηματικά μέτρα ασφαλείας για την εξασφάλιση της μυστικότητας των κινήσεων και της εχεμύθειας των μελών, τελετουργικές διαδικασίες που καθιστούσαν τη διαδικασία της μύησης υποβλητική στοχεύοντας στην ηθική δέσμευση των στελεχών, τη διάδοση της οργάνωσης και την εξασφάλιση της πίστης και του ενθουσιασμού των μελών της. Στην καλή λοιπόν οργάνωση οφειλόταν η επιτυχία των Φιλικών σε σύγκριση με τις άλλες ανάλογες οργανώσεις (όπως τη Φιλόμουσο Εταιρεία), που έμειναν ιδεαλιστικά κινήματα λογίων, χωρίς εθnicoπολιτιστικές προεκτάσεις.

σφραγίδα των φιλικών

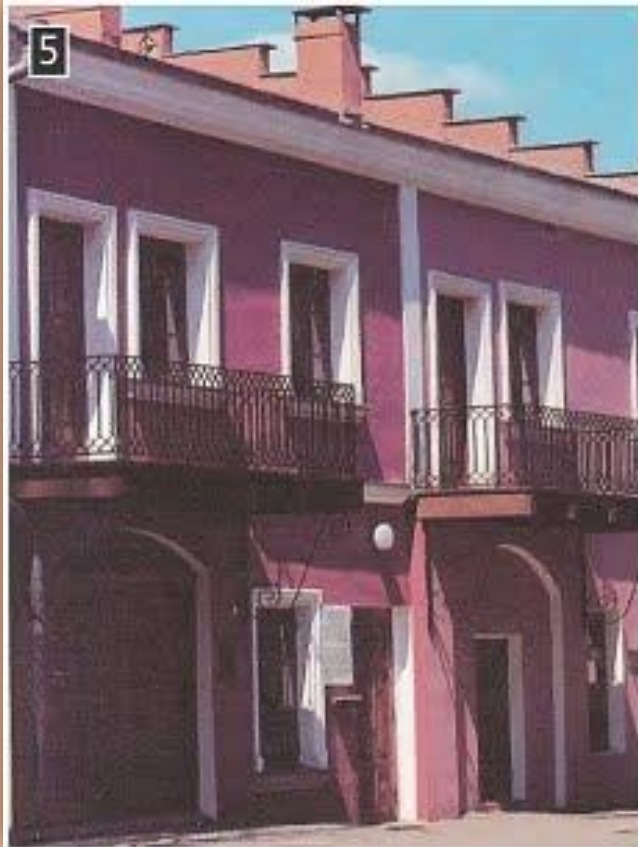

Διάρθρωση και τρόπος λειτουργίας της Φ.Ε. Η Εταιρεία αποτελούνταν από 7 τάξεις:

1. Βλάμηδες ή Αδελφοποιτοί ή Σταυραδερφοί
2. Συστημένοι(ήταν εγγράματοι)
3. Ιερείς(διάδωση της Φ.Ε. και ήταν οι μόνοι που είχαν δικαίωμα κατήχησης των προσηλύτων)
4. Ποιμένες(ανώτερος βαθμός)
5. Αρχιποιμένες
6. Αφιερωμένοι
7. Αρχηγοί των Αφιερωμένων

**Το σπίτι στην Οδησό της Ρωσίας, στο οποίο ιδρύθηκε η
Φιλική Εταιρεία και η πλάκα που έχει εντοπιστεί στην πρόσοψή του**

6 У ЦЬОМУ БУДИНКУ
ЗНАХОДИВСЯ ЦЕНТР
ЗАСНОВАНОЇ В ОДЕСІ
В 1814 РОЦІ
ГРЕЦЬКОЇ ТАЄМНОЇ
РЕВОЛЮЦІЙНО-ПАТРІОТИЧНОЇ
ОРΓΑΝΙΖΑЦІЇ „ΦΙΛΙΚΗ ΕΤΕΡΙΑ”,
ЯКА ОЧОЛИЛА В 1821 РОЦІ
НАЦІОНАЛЬНО-ВИЗВОЛЬНУ
БОРОТЬБУ ГРЕЦЬКОГО НАРОДУ
ПРОТИ ОТТОМАНСЬКОГО ІГА.

ΤΟ ΟΙΚΗΜΑ ΑΥΤΟ ΥΠΗΡΞΕ ΤΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΕΠΙΜΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΗΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΠΟΥ ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΟΔΗΣΣΟ
ΣΤΑ 1814 ΚΑΙ ΤΟ 1821 ΜΠΗΚΕ
ΕΠΙΚΕΦΑΛΗΣ
ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΟΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΤΙΚΗΣ
ΠΑΛΗΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΛΟΥ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΟΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟ ΖΥΓΟ.

Ο όρκος των Φιλικών

- Ο όρκος των Φιλικών δινόταν, προκειμένου να διατηρηθεί η μυστικότητα γύρω από την ύπαρξη και τους στόχους της Φιλικής Εταιρείας και ήταν ο ακόλουθος:

Ορκίζομαι ενώπιον του αληθινού Θεού, ότι θέλω είμαι επί ζωής μου πιστός εις την Εταιρείαν κατά πάντα. Να φανερώσω το παραμικρόν από τα σημεία και τους λόγους της, μήτε να σταθώ κατ' ουδένα λόγον ή αφορμή του να καταλάβωσι άλλοι ποτέ, ότι γνωρίζω τι περί τούτων, μήτε εις συγγενείς μου, μήτε εις πνευματικόν ή φίλον μου.

Ορκίζομαι ότι εις το εξής δεν θέλω έμβει εις καμμίαν εταιρείαν, οποία και αν είναι, μήτε εις κανέναν δεσμόν υποχρεωτικόν. Και μάλιστα, οποιονδήποτε δεσμόν αν είχα, και τον πλέον αδιάφορον ως προς την Εταιρείαν, θέλω τον νομίζει ως ουδέν.

Ορκίζομαι ότι θέλω τρέφει εις την καρδίαν μου αδιάλλακτον μίσος εναντίον των τυράννων της πατρίδος μου, των οπαδών και των ομοφρόνων με τούτους, θέλω ενεργεί κατά πάντα τρόπον προς βλάβην και αυτών τον παντελή όλεθρόν των, όταν η περίστασις το συγχωρήσει.

Ορκίζομαι να μη μεταχειριστώ ποτέ βίαν δια να αναγνωρισθώ με κανένα συνάδελφον, προσέχων εξ εναντίας με την μεγαλυτέραν επιμέλειαν να μην λανθασθώ κατά τούτο, γενόμενος αίτιος ακολούθου τινός συμβάντος, με κανένα συνάδελφον.

*Ορκίζομαι να συντρέχω, όπου εύρω τινά συνάδελφον, με όλην την δύναμιν και την κατάστασίν μου. Να προσφέρω εις αυτών σέβας και υπακοήν, αν είναι μεγαλύτερος εις τον βαθμόν και αν έτυχε πρότερον εχθρός μου, τόσον περισσότερον να τον αγαπώ και να τον συντρέχω, καθ' όσον η έχθρα μου ήθελεν είναι μεγαλυτέρα
(κλπ.)*

